

Een musical kan het historisch besef ook op peil houden

PEILING NATIONAAL HISTORISCH MUSEUM 'Wens voor museum was een overreactie'

Het Nationaal Historisch Museum krijgt geen eigen gebouw. Het kabinet vindt de benodigde 50 miljoen euro een te grote uitgave.

Een eigen gebouw krijgt de nationale geschiedenis niet, maar een belangrijk deel ervan wordt uitstekend uit de doeken gedaan in de musical *Soldaat van Oranje*.

Directeur Erik Schilp van het Nationaal Historisch Museum:

'We willen op zo kort mogelijke termijn een tijdelijke locatie betrekken om van daaruit de campagne te beginnen voor een permanente plek voor het NHM. We willen dat realiseren met privaat geld. Dat zal geen nieuwbouw zijn, want die 50 miljoen euro zijn we kwijt. We moeten onze strategie aanpassen. Ondertussen gaan we door met onze website en met alle activiteiten in het land.'

Architecte Francine Houben, ontwerper voor het NHM de canontoren:

'Ons gebouw had in maart 2011, dus over minder dan een half jaar, kunnen openen. Jan Vaessen, de voormalig directeur van het Nederlands Openluchtmuseum, en ik bedachten het plan waarmee Arnhem in 2007 de strijd om het NHM won. Als er was doorgepakt, was de bouw allang bezig geweest.'

'Het is komisch dat Schilp veel geld besteedt aan wat hij *branding* noemt. Het beeld van ons ontwerp, de canontoren, die hij niet wil realiseren, is zo sterk, daar kan hij niet tegenop. De directie heeft veel geld en tijd verspild aan onzinnige discussies als die over het parkeren, dat het ene moment 60 miljoen euro zou gaan kosten, en even later niets. Ze hebben veel geld gekregen de afgelo-

pen jaren; je kunt je afvragen of dat goed besteed is geweest.'

Pieter-Matthijs Gijsbers, directeur van het Nederlands Openluchtmuseum:

'De opdracht van de Tweede Kamer was het bouwen van een museum, in samenwerking en samenhang met het Nederlands Openluchtmuseum. Daar heb ik me steeds op gericht. Hier is veel geld mee gemoeid geweest, daar moet zorgvuldig naar worden gekeken. Ik treur over het niet bouwen van een laagdrempelig museum voor een brede doelgroep. Het had er al kunnen staan.'

Wim Pijbes, directeur van het Rijksmuseum:

'Een nieuw gebouw was ook helemaal niet wenselijk. Kom op, we hebben zeshonderd musea in Nederland. Iedereen was tegen, ook Jan Vaessen, ook Erik Schilp. Mag ik Den Haag eraan herinneren dat geschiedenis door de politiek lange tijd stiefmoederlijk is behandeld? De wens een nieuw historisch museum te bouwen, was een overreactie. Mis-

schien moet er een fonds komen, een stimuleringsfonds zoals de Mondriaanstichting dat is voor de beeldende kunst. Dat zou geld moeten geven aan projecten die het historisch besef bevorderen.'

Madeleine van Toorenburg, Tweede Kamerlid voor het CDA:

'Als er zoveel op de cultuursector wordt bezuinigd, kun je het niet maken een vermogen uit te geven aan een nieuw gebouw. Het idee om internet te gebruiken en een rondreizende expositie te organiseren, spreekt ons aan. Maar er moet ook gekeken worden naar de mogelijkheid een bestaand gebouw te gebruiken, zoals paleis Soestdijk of het Scheringa Museum in Opmeer. Het belangrijkste is dat onze nationale historie meer tussen de oren en ogen van de mensen komt. Daar heeft onze Maxime Verhagen samen met Jan Marijnissen hard aan gewerkt.'

Oud-leider Jan Marijnissen van de SP, een van de initiatiefnemers van het NHM, vrijdagavond in het Journaal:

'Buitengewoon treurig. Dit kabinet wil twee orkesten opheffen, een koor opheffen en nu ook een museum opheffen. Het is een barbaarse coalitie die echt totaal niks met cultuur te maken wil hebben. En het is buitengewoon treurig omdat Verhagen vandaag de ministerraad voorziet, want samen met hem heb ik dat voorstel ingediend, waar hij destijds buitengewoon enthousiast over was.'

Historicus Gerard Rooijackers, lid van de Raad voor Cultuur, zondagochtend in het radioprogramma OVT:

'Door alle controversen en acciden-ten is het draagvlak voor en het vertrouwen in het museum de afgelopen jaren aangetast. Daardoor kan

de staatssecretaris dit besluit nu nemen en kan het op draagvlak rekenen. De traagheid in de procedure heeft het museum genekt, het gebouw had er al kunnen zijn. Uiteindelijk zijn er alleen maar verliezers.

Erik Schilp:

'Dat er geen museum komt door al het gedoe is klinkklare onzin. Zelfs als alles op rolletjes had gelopen, was dit besloten. De belangrijkste oorzaak is een economische crisis die

zijn weerga niet kent, en bezuinigen voor 18 miljard euro. Wel is het zo dat als wij wel in het gebouw bij de John Frostbrug hadden kunnen beginnen, we nu al open waren geweest. Maar ook dan waren we gekort. Houbens canontoren had er echt nog niet gestaan. Dit soort grote projecten duurt lang in Nederland. Er hoeft maar één iemand bezwaar te maken, en je bent zes maanden tot een jaar verder.'

Harmen Bockma

Pas winst na een jaar volle zalen

Met de realisering van *Soldaat van Oranje, de musical* en de inrichting van De TheaterHangaar is een bedrag van rond de 7 miljoen euro gemoeld. Grootste financier achter de schermen is investeringsmaatschappij Amerborgh, eigendom van Alex Mulder. Mulder investeert de laatste jaren veel in beeldende kunst en theater; zo is hij ook eigenaar van het Compagnietheater in Amsterdam. Om uit de kosten te komen moet *Soldaat van Oranje* ten minste een jaar volle zalen trekken. Mocht het concept aan het buitenland worden verkocht, waarop de

producenten hopen, is de winst aanzienlijk. De TheaterHangaar telt 1.103 zitplaatsen; voor de strandscènes wordt 300 duizend liter water gebruikt. Bij de totstandkoming van voorstellingen en gebouw waren meer dan vijfhonderd medewerkers betrokken. De voorbereidingen voor de musical zijn zeven jaar geleden begonnen, toen het eerste contact met Erik Hazelhoff Roelfzema werd gelegd. Voor producent Fred Boot, begonnen als pr-medewerker bij Joop van den Ende, is de realisering van deze musical de vervulling van een jongensdroom.

Goed en fout als spektakel in een draaischijf

THEATER

SOLDAAT VAN ORANJE

★★★★★

Het musicalgenre is verrijkt met een ongekeerde vorm van totaaltheater.

VALKENBURG De musical als theatergenre staat nu niet bepaald bekend om zijn grote vernieuwingsdrang. Er wordt wel eens wat geprobeerd, vooral in Amerika (*Rent, Urine Town*) maar in Nederland is de musical toch vooral voorbehouden aan de grote bekende namen-producties van Stage Entertainment (*Mary Poppins, Petticoat*) en de nostalgie- (*Ja Zuster Nee Zuster*, binnenkort: *Toon*) dan wel feelgood-musicals van V&V Entertainment (*Hairspray, Legally Blonde*).

In dat veld van grote spelers heeft zich nu *Soldaat van Oranje, de musical* gevoegd. Procenten Fred Boot en Robin de Levita en regisseur Theu Boermans hebben, met dank aan hun technische staf en ontwerpers, het genre musical verrijkt met een vorm van totaaltheater die ongekend is. *Sol-*

daat van Oranje is spectaculair zonder pretparkitsch te worden, en indrukwekkend in zijn technisch vernuft en vernieuwingsdrang.

Meest in het oog springend: het draaiplateau met een doorsnede van 33 meter waarop ruim elfhonderd stoelen staan die het publiek als het ware langs de scènes voert. Door een ingenieus schuifwandensysteem vloeien die scènes moeiteloos van studentenhuis naar paleis, van slagveld naar het Scheveningse strand. Tweede theaterinnovatie: het gebruik van projecties en oude archiefopnamen uit de oorlog. Alsof het hele archief van het tv-programma *Andere Tijden* is gebruikt, op een stijlvolle manier en niet alleen illustratief maar ook informatief. De bezetting van Nederland, het bombardement op Rotterdam, de Jodenvervolging en uiteindelijk de bevrijding, het komt allemaal in juiste dosering in beeld voorbij.

Soldaat van Oranje - gebaseerd op het boek van Erik Hazelhoff Roelfzema en niet op de verfilming daarvan door Paul Verhoeven in 1977 - wordt gespeeld in een voormalige hangar op vliegveld Valkenburg bij Leiden. In vier maanden tijd werd deze lege hal omgetoverd tot een TheaterHangaar waarin alles klopt: restaurant, bar, een enorme foyer verspreid over twee verdiepingen, voortreffelijk personeel - hier is het publiek te gast zoals dat hoort in de wereld van het betere entertainment.

Maar het gaat uiteraard om het verhaal van de jonge student Erik, die

met een groep vrienden vanuit zijn jeugdige onbevangenheid kiest voor verzet en zich niet neerlegt bij de bezetting. Met onvoorwaardelijke bravoure wordt hij een jonge Engelandvaarder en komt in contact met de naar Londen uitgeweken koningin Wilhelmina. Met haar hulp zet hij 'Contact Holland' op, een geheim netwerk tussen Engeland en het verzet in Nederland. Een levensgevaarlijke missie, waarbij onder de studenten geregeld slachtoffers vallen.

In de bewerking van Edwin de Vries gaat het vooral om de vraag wat goed is en wat fout, en hoe diffuus de grens daartussen is. De ene student wordt verzetsheld, de ander sluit zich aan bij de SS, het ene meisje wordt verliefd op de goede, de ander op de kwade. De Vries heeft de rol van Wilhelmina flink vergroot, zij is als een spin in het web en stuurt de handelingen. Een slimme keus, temeer daar de rol wordt gespeeld door Catherine ten Bruggencate die van de oude vorstin een fenomenale creatie maakt. Geen typetje, geen imitatie, maar het licht aanzetten van karakter en verschijning - dat is wat Ten Bruggencate doet, met die merkwaardig stoere loop, die hoekige bewegingen en die meanderende stem.

De scènes ten paleize en in Londen zijn door Boermans knap geregisseerd, en daarin laat hij ook enige humor toe. Verder kenmerkt zijn regie zich door fel realisme (in de martelscènes), stevige accenten in de liefde (vrijpartijen) en een ferm gebruik van symbolen (hakenkruisen, Jodensterren, NSB-advertenties).

De musical kent ook minder sterke punten, zoals het matige zangtalent van de acteurs. Boermans wilde voornamelijk werken met toneelspelers, en niet met musicalsterren die prachtig zingen maar vaak niet zo goed acteren. Hier is dus het omgekeerde het geval. Matteo van der Grijn beschikt als soldaat Erik weliswaar over een

charmante onbevangenheid, maar mist de flair en het lefgozerige dat ook bij de rol hoort. Loes Haverkort daarentegen maakt een invoelbaar personage van Charlotte, het meisje dat uiteindelijk in Buchenwald aan haar einde komt. De scène waarin student Bram (Jorrit Ruijs) wordt gefusilleerd, is huiveringwekkend verbeeld met een danssolo waarin wanhoop net niet kitsch wordt.

Door de draaischijf is er voortdurend van alles te zien: we deinen mee op een schip, zitten in de cockpit van een Dakota, zien zinsbegoochelende strandscènes en ten slotte gaat de grote hangardeur open en stapt Wilhelmina uit een echt vliegtuig. De muziek van Tom Harriman beweegt zich tussen musicalrock, zachte liefdesduetten en mooie ensemblezang. Helaas zijn de door de Amerikaanse Pamela Philips Oland geschreven liedteksten door Frans van Deursen nogal plat vertaald. Zinsneden als 'Steek het Derde Rijk maar waar de zon niet schijnt' en 'Wie ben jij dan, Zijne heiligheid? Alsof je alleen maar bloemen schijnt!' zijn gewild modern en ongepast. Zoals ook het zinnetje 'Man, ik was hier in een ruk en een fuck' afbreuk doet aan het verder goede script.

Vrijdag werd bekend dat het Nationaal Historisch Museum geen eigen gebouw krijgt. Directeur Erik Schilp zei daarover dat er meer methoden zijn om ons historisch besef op peil te houden. Met *Soldaat van Oranje, de musical* wordt hij op zijn wenken bediend. Het is informatief, educatief, spannend en ook nog eens grensverleggend muziektheater.

Hein Janssen

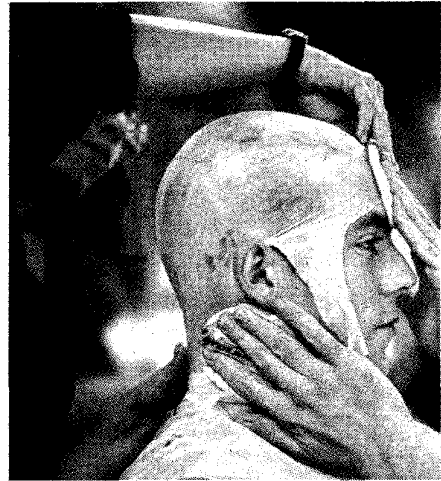
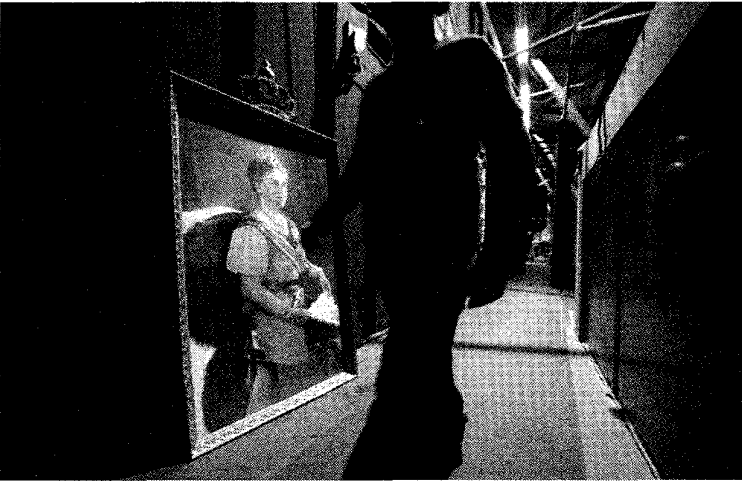
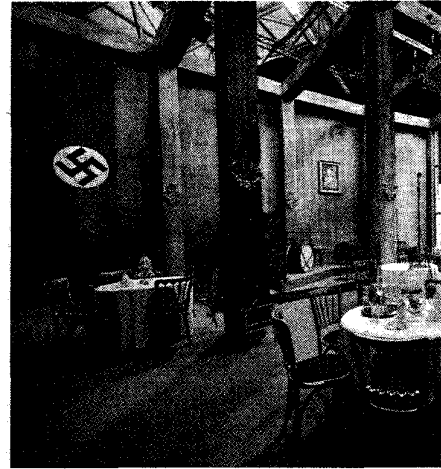
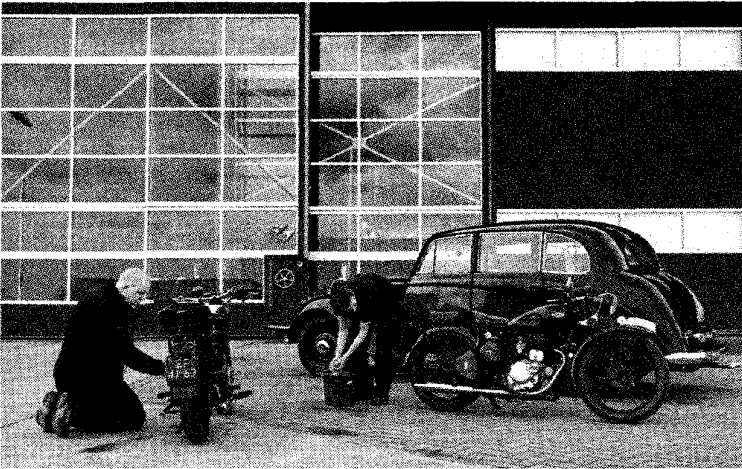
Soldaat van Oranje, de musical.

30 oktober, TheaterHangaar op Vliegveld Valkenburg/Leiden.

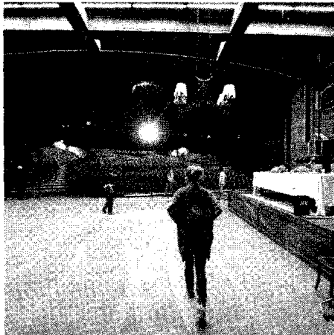
Beatrix ziet belangrijke rol Wilhelmina

Koningin Beatrix, begeleid door haar zus Irene, was de belangrijkste gast op de galapremière van *Soldaat van Oranje, de musical*. Zij keek naar een voorstelling waarin haar grootmoeder Wilhelmina een belangrijke rol vervulde. Actrice Catherine ten Bruggencate gaf daaraan gestalte, maar speelde in de serie *Den Uyl en de affaire Lockheed* ook al overtuigend de rol van Beatrix' moeder Juliana. In de zaal verder actrice Carine Crutzen die op dit moment Beatrix zelf speelt in de film *Majesteit*. Mocht er al aan het nut van de monarchie getwijfeld worden, dan is haar rol in de Nederlandse cultuur op dit moment onomstreden.

Veel politici waren er ook: Alexander Pechtold, Boris van der Ham, Jozias van Aartsen, Annemarie Jorritsma, Joop Atsma en Ton Elias. De musicalwereld werd vertegenwoordigd door onder anderen Erwin van Lambaart (Stage Entertainment), Roel Vente (V&V Entertainment) en Lone van Roosendaal (artieste met de mooiste jurk). Uiteraard waren ook de Drie Muskietiers van het chique uitgaanscircuit aanwezig: Frans Molenaar (couturier), Cees Dam (architect) en Jan des Bouvrie (meubelontwerper).

Beelden van de voorbereidingen op Soldaat van Oranje. De musical wordt opgevoerd in de TheaterHangaar, een

voormalige hangar op vliegveld Valkenburg bij Leiden. Rechts onder de entree van koningin Beatrix bij de première zaterdagavond.

Foto's Klaas Jan van der Weij